

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

**Cellulóz alapú rezponzív anyag előállítása funkcionális
részecskék adszorbeálásával**

NAGY VERONIKA

Nyugat-magyarországi Egyetem

Simonyi Károly Műszaki, Faanyagtudományi és Művészeti Kar

Sopron

2015

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Nyugat-Magyarországi Egyetem

Simonyi Károly Műszaki, Faanyagdumányi és Művészeti Kar
Cziráki József Faanyagtudomány és Technológiák Doktori Iskola
Vezető: Prof. Dr. Tolvaj László egyetemi tanár

Doktori program: Rosttechnikai és nanotechnológiai tudományok
Programvezető: Dr.h.c.Dr. Winkler András és Dr. habil. Csóka Levente
Tudományág: anyagtudomány és technológiák

Témavezető: Dr. habil. Csóka Levente

BEVEZETÉS

A vas(II)-triazol *spin crossover* mikrokristályos por és fluoreszcens festék molekulákkal módosított *spin crossover* nanorészecskék cellulóz rostokon történő adszorbeálásával olyan kompozitok készültek, melyek a módosítás eredményeként a hőmérsékletváltozás hatására különleges, a részecskékre jellemző optikai változást mutatnak, így termokróm, fotokróm és termofluoreszcens termékek állíthatók elő.

A hő vagy fény hatására végbemenő változás a vas(II)-triazol alapú egy dimenziós polimerek spin átmentének következményeként jön létre. A külső gerjesztő hatás következtében szerkezeti, optikai és elektronikus változás következik be. A szilárd SCO anyagokra, és a belőlük kialakított kompozitokra jellemző a termál hiszterézis hurok kialakulása, amely a rendszer bistabilitását adja. A kompozit összetevői optikai mikroszkópia, Raman, IR spektroszkópia és DSC analízissel elemezhetőek. Az előállítási körülmények szabályzásával növelhető az adszorbeált részecskék mennyisége, így az SCO vegyületekre jellemző optikai változás hatékonyabban mérhető a kompozitokon. Ezek a körülmények a cellulóz szuszpenzió pH értékének módosítása aszkorbinsav felhasználásával, az ultrahangos kezelés időtartama és a minta szárítási hőmérsékletének meghatározása. A kompozit tulajdonságaira az elektron mikroszkópos, TG és ICP-AES vizsgálatok mutatnak rá.

A felhasznált részecskék méretét az előállítás módja is befolyásolta. A részecskék adszorpciója közvetlenül a szintézis után hatékonyabban valósítható meg, mivel így nem alakulnak ki nagyobb részecske aggregátumok. A kompozitok a felhasznált SCO anyagra jellemző hőmérséklet tartományban melegítés hatására kifehéredtek, hűtés hatására pedig felvették az eredeti színt. A fluoreszcens festékmolekula tartamú minták fluoreszcencia változása követte az előbb leírt optikai változásra jellemző görbét. Az elkészült termék alkalmazható lehet a termometriában, a hamisítás elleni védelemben, vagy egy fajta tinta nélküli nyomtatási eljárásban.

CÉLKITŰZÉSEK

Az SCO anyagok stabilizálása és felhasználását széles körben kutatják. Stabilizáló és mátrix anyagként nem használtak még cellulóz típusú anyagot, így a jelen kutatás újdonsága abban rejlik, hogy az SCO vegyületeket cellulóz mátrix anyaggal kombináltam. A rendszerben a cellulóz nem befolyásolta az SCO vegyületek optikai tulajdonságait, ugyanakkor megkötötte és stabilizálta azokat. A rendelkezésre álló

anyagok tulajdonságait figyelembe véve, belőlük olyan cellulóz alapú biokompozitok állíthatók elő, mely a vas(II)-triazol vegyület spin átmenetéhez kapcsolódó termokróm, fotokróm és termofluoreszcens tulajdonságokkal rendelkeznek. A mátrix anyag a cellulóz, az aktív összetevők pedig különféle SCO vegyületek. A második fázis szerkezeti változásából adódóan a kompozitok fény abszorpciós tulajdonságai bizonyos környezeti paraméterek függvényei.

A szakirodalmi áttekintésben bemutatott anyagok tulajdonságai és a területen tett fejlesztések megismerése után következőket tűztem ki célul:

- SCO részecskék előállítása és vizsgálata.
- A cellulóz adszorbeáló képességét kihasználva, cellulóz alapú kompozit előállítása mikro és nanoméretű SCO anyagok integrálásával, polielektrolit felhasználása nélkül.
- A kompozit molekuláris szerkezetének vizsgálata spektroszkópai módszerekkel. A kompozitban megkötött SCO részecskék jelenlétének bizonyítása és mennyiségük meghatározása céljából.
- A cellulóz, mint mátrix anyag összeférhetőségének vizsgálata az SCO anyagokkal. Termokróm és termofluoreszcens kompozit előállítása. A cellulóz/SCO kompozitok optikai reflektancia és fluoreszcencia vizsgálata a hőmérsékletváltozás függvényében.
- A kompozit SCO-hoz köthető molekuláris változásainak vizsgálata Raman spektroszkópiával. A kompozit fotokróm tulajdonságának vizsgálata.

ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

SCO részecskék szintézise

A SCO vegyületek szintézis minden esetben a FeA_x hidrát és a választott triazol ligandum 1:3 arányú reakciója. Az így kialakított polimerek szabad levegőn stabilak. A $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ előállításához 1,2,4-triazolt (trz) (Alfa Aesar), a vas(II)-tetrafluoroborat hexahidrát (Sigma Aldrich) használtam. A $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ mikrorészecskék szintéziséhez vas(II)-bromidot és amino-triazolt (Sigma Aldrich). A $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3](\text{OTs})_2$ -ot homogén közegben 4-heptil-1,2,4-triazol és vas(II)-tozilát felhasználásával állítottam elő. A reakció alkohol/víz 1:1 arányú keverékében zajlott aszkorbinsav jelenlétében, mely megakadályozta az oxidációt. A két oldat összekeverése után a keverék zavarossá vált. A csapadékképződés kb. 30 másodpercen belül indult meg.

A csapadék elválasztását centrifugával végeztem, majd mosással megtisztítottam a keletkezett anyagot. Módosított nanorészecskéket állítottam elő pirén tartalmú fluoreszcens festék molekulák és akridin narancs felhasználásával.

Kompozitok előállítása

Az anyagában funkcionizált lapok előállítását cellulóz etanolos vagy vizes szuszpenziójának felhasználásával végeztem. A felhasznált rost típus linter szál volt, melyet előzetesen őröltem. A cellulóz alapú kompozit elkészítéséhez a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ (180 mg) ultrahang segítségével oldószerben (2 ml H_2O) szétoszlattam, aszkorbinsavat (180 mg) adtam hozzá, a vas komplex oxidációjának elkerülése érdekében. A kolloid oldatot a cellulóz szuszpenzióhoz (200 mg rost 10 ml H_2O) adtam. 20 s-ig ultrahangoztam. A cellulóz nanokompozit előállításához $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ nanorészecskék (5 mg 0,5 ml EtOH) kolloid oldatát készítettem el Tesla típusú Duálrezonátor ultrahangos kádban. A nanorészecskéket cellulóz szuszpenzióhoz (100 mg rost 5 ml H_2O) adtam. $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ por állagú mikrorészecskéket (10 mg 4ml EtOH-ban) etanolban ultrahangoztam QS4 Ultrasonic Probe Dispersion berendezéssel 3·1 percig (8 kHz). Ezt etanolos cellulóz szuszpenzióhoz (140 mg rost 10 ml EtOH-ban) adtam. 2 min ultrahangos kezeléssel segítettem elő a kolloid oldat és a szuszpenzió elegyedését. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ kompozit két módosulatát készítettem el, fluorofór nélkül és fluorofórral. A nanokompozit előállításához először $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3](\text{OTs})_2$ (30 mg 5 ml vízben) kolloid oldatot készítettem ultrahangos kezeléssel különböző mennyiségű aszkorbinsav jelenlétében (7pH, 6,5pH, 6pH, 5,5pH, 5pH). Ezt a kolloid oldatot adtam a linter cellulóz rost vizes szuszpenziójához (0,135 g rost 150 ml víz), majd tovább ultrahangoztam. Az előállított mintákból lapot képeztem, majd a szárítás után a mintákat 50% relatív páratartalom 23°C-on kondicionáltam.

Vizsgálati módszerek

Az SCO komplexeket tartalmazó cellulóz alapú kompozitok külső gerjesztő tényező hatására, mutatják a komplexekre jellemző optikai és szerkezeti változásokat. Az optikai változások nyomon követése (optikai mikroszkópia, fluoreszcencia mikroszkópia), és az SCO-hoz köthető entalpia változás mérése (differenciál pásztázó kalorimetria) a legjellemzőbb gyakorlatban alkalmazott kvantitatív vizsgálati eljárások, melyekkel jól jellemezhetjük a kompozitok hőmérséklet változás hatására történő változásait. A spin átmenettel együtt kialakuló szerkezeti változást Raman spektroszkópiával vizsgálhatjuk. A kompozit összetételének állandó hőmérsékleten

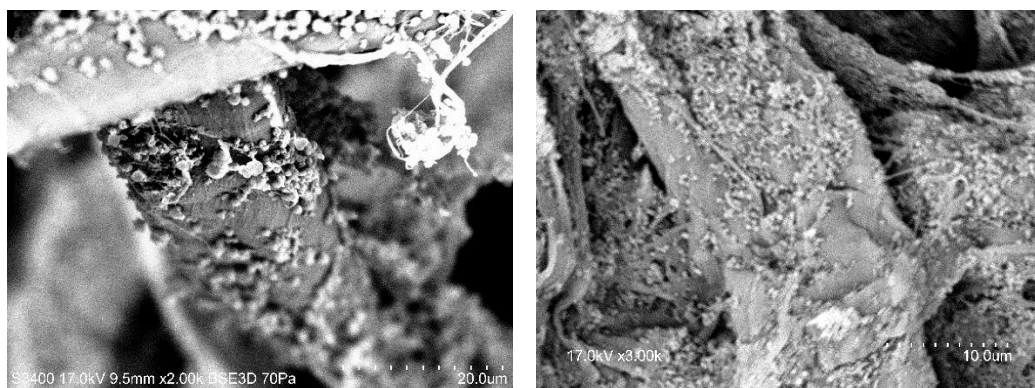
végzett elemzésére alkalmas vizsgálati módszerek az UV/VIS, az infravörös és a Raman spektroszkópia. A rostok felületén megkötött részecskéket pásztázó elektronmikroszkóppal készült felvételeken vizsgálhatjuk. A preformált részecskék geometriájáról pedig transzmissziós elektronmikroszkópia segítségével kaphatunk információt. Termogravimetriai görbék a kompozitok összetevőinek hő stabilitását és az összetevők egymásra hatását jellemzik. A vizsgálatok eredményeként átfogó képet kaphatunk az előállított kompozitok tulajdonságiról, és az SCO részecskékhez köthető változásiról a külső hatások adott tartományában. A vizsgálati módszerek fejezetben leírt egyes elméleti háttér információk segítik a kutatási eredmények értékelését.

Összefoglaló

Transzmissziós elektronmikroszkópiával vizsgáltam a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$, a $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$, és a $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ részecskéket. A felvételeket összehasonlítva jól látható, hogy nem csak az anyagi összetétel, hanem az előállítási mód is nagy hatást gyakorolt a részecskék méretére. Ez elsősorban a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ komplexnél figyelhető meg, melynél a FeBF_4 hexahidrát és a választott triazol ligandum 1:3 arányú reakciója során képződő részecskék 1-5 μm közötti méretűek. Míg a szol-gél módszerrel, ugyan ezeket az összetevőket felhasználva az előállított részecskék mérete az előbbi töredéke volt, 80-130 nm. A FeBr_2 és a 4-amino-4H-1,2,4-triazol reakciója során képződött csapadék 400 és 1000 nm közötti $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ részecskéket tartalmazott. A $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ részecskék szintézise célzottan nanoanyag előállítására irányult. A részecskék méretének fenntartását a PEG 3350 és a PEG 400 biztosította. A szintézis eredményeként 300-500 nm közötti részecskék alakultak ki.

A SEM és az ICP-AES vizsgálatok segítségével vizsgáltam az adszorbeálódott részecskék mennyiségét. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ minta tömegének 25%-át az vas(II)-triazol polimer adta. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozit esetén ez az érték 30%. A preformált, nem szárított vas(II)-triazol alapú SCO anyag felhasználása esetén a rostokon adszorbeált részecskék méreteloszlása és elhelyezkedése homogén. Ez jellemző mind a három kompozit típusra. A szárított SCO anyag vizes közegben diszpergálva oxidálódott, így a kompozit nem mutatta a spin átmenetre jellemző optikai változást. Etanolban diszpergálva a $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ stabil maradt, de a részecske aggregátumok tökéletlen újra diszpergálása miatt a kompozit inhomogenitás jelentős volt. Ennek ellenére a hőmérsékletváltozás hatására bekövetkező szín átmenet vizsgálata eredményes volt, a reflektancia görbe nagy hasonlóságot mutatott a tiszta SCO anyag görbéjével. Az

in situ előállítás érdekes eredményt hozott, mivel a kialakult részecskék elsősorban a rostok lumenjében helyezkedtek el. A módszerrel kapcsolatban azonban még további vizsgálatok szükségesek azért, hogy növeljük a kialakult részecskék mennyiségét. A cellulóz/[Fe(hptrz)₃]OTs₂ kompozitról készült felvételek bizonyítják Gural'skiy és munkatársai állítását, mely szerint a részecske homogén közegű előállítása során a védő polimer változtatásával befolyásolhatjuk a nanorészecskék geometriai tulajdonságait. A cellulóz rostokon adszorbeált PEG 3350 jelenlétében szintetizált részecske aggregátumok 10-30 μm méretűk, míg PEG 400 felhasználásával 50-100 μm nagyságúak.

A cellulóz/[Fe(hptrz)₃]OTs₂ és a cellulóz/[Fe(Htrz)₂(trz)]BF₄ kompozit mintákról készült SEM képek.

Az infravörös spektroszkópiai vizsgálattal meghatároztam a kompozitok transzmittancia spektrumát, melyeket összehasonlítottam a linter cellulóz és a vas(II)-triazol alapú SCO anyagok spektrumával. Az IR spektroszkópiában jelentős szerepet játszott a vizsgált anyag mennyisége. A nanokompozitok vizsgálatakor az SCO anyag mennyisége elhanyagolható volt a cellulózhoz viszonyítva, így a kompozitok spektrumán a cellulózra jellemző sávok voltak dominánsak. A mikrorészecskéket tartalmazó kompozitok spektrumán megfigyelhetőek voltak a [Fe(Htrz)₂(trz)]BF₄ és a [Fe(NH₂trz)₃]Br₂ vegyületekre jellemző sávok. A kompozit spektruma eltérést mutatott a kontrol mintákhoz (linter, SCO anyag) képest. Ez különféle kémiai kölcsönhatások (különféle másodlagos kémiai kötések) létrejöttére utalhat. A komplexre jellemző sávok kiszélesedése a kompozit transzmittancia spektrumán intermolekuláris kapcsolatok létrejöttére utalhat a cellulóz és a vas(II) alapú polimer elemei között. A cellulóz hidroxil-csoportjainak vegyérték rezgéseire jellemző sávrendszer intenzitásának csökkenése mutatja, hogy a hidroxil-csoportok részt vettek a részecskék adszorbeálásában.

A kompozit Raman spektrumát vizsgálva az SCO anyagok karakteres sávrendszere egyértelműen kirajzolódott, ezzel szemben a cellulóz spektruma az egymást átfedő sávok összetettsége és a minta szerkezete miatt kevésbé jól definiálható. Ennek

köszönhetően a spin átmenet során végbemenő szerkezeti változás éppúgy vizsgálható a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ és a $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ por minták esetén, mint a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ és a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozitok esetén. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ kompozit LS $\leftrightarrow$ HS átmenetét a hőmérséklet növelésével, majd csökkentésével valósítottam meg. A folyamat során változott a fém-ligandum távolság. Ez a szerkezeti változás jól megfigyelhető a Raman spektrumon. HS állapotban kombinációs sávok alakultak ki, mely a kvantumszám változását mutatta. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozit gerjesztését nem csak hővel, hanem lézer fény felhasználásával is végeztem. A $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ SCO anyag $T_{\text{SCO-e}}$ szobahőmérséklethez közel helyezkedik el. A 3 mW teljesítményű lézer 30 másodperces expozíciója megfelelő gerjesztési forrásnak bizonyult ahhoz, hogy a kompozitban lévő SCO aktív anyag lokálisan HS állapotba menjen át. A $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ por minta gerjesztéséhez 1,2 mW teljesítményre volt szükség. A megfigyelés megalapozhatja egy fordított, újranyomtatható eljárás technológiáját, mely során az adott színű cellulóz alapú „nyomathordozóra” lézernyaláb segítségével érintésmentesen az alapszínnek megfelelő/fehér nyomatot készíthetünk. A nyomat mindaddig olvasható marad, míg a lapot le nem hűtjük a felhasznált SCO anyag LS állapotának megfelelő hőmérsékletre. A Raman színek intenzitása lineárisan arányos a szóró molekulák mennyiségével, ezért a kompozit Raman színeként az SCO anyagra jellemző sávok kisebb intenzitással jelentek meg a kontrol minta spektrumához viszonyítva. Ugyanez az oka annak, hogy a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ minták spektruma alacsonyabb intenzitású.

A kompozit előállításának optimalizálásakor a legfontosabb mérő eszköz az UV/VIS spektrofotométer volt. Az 540 nm központú abszorpciós sáv a felhasznált anyagok LS állapotára jellemző. A jellemző fény abszorpciós tulajdonságot a cellulóz jelenléte nem befolyásolta, mivel az telített vegyület, így hiányoznak belőle azok a szerkezeti elemek, melyek a fény elnyelését lehetővé teszik. Azokban az esetekben amikor a felhasznált SCO anyag egy része vagy egésze oxidálódott, a kompozit előállítása során, az abszorpciós sáv intenzitása csökkent, központja magasabb hullámhossz felé tolódott. A különbség szabad szemmel is látható volt az oxidálódott és nem oxidálódott SCO anyagot tartalmazó minták között. Anyagtól függően barnás, szürkés, sárgás árnyalatot kaptam a szárítást követően. Azok a minták, amelyekben az vas(II)-triazol alapú anyag nem oxidálódott, halvány lila vagy lila színűek voltak, az UV/VIS spektroszkópiai vizsgálat során pedig széles sáv jelentkezett 540 nm központtal. A vizsgálat jelentős volt, hiszen az oxidálódott SCO anyag nem mutatott spin átmenetet,

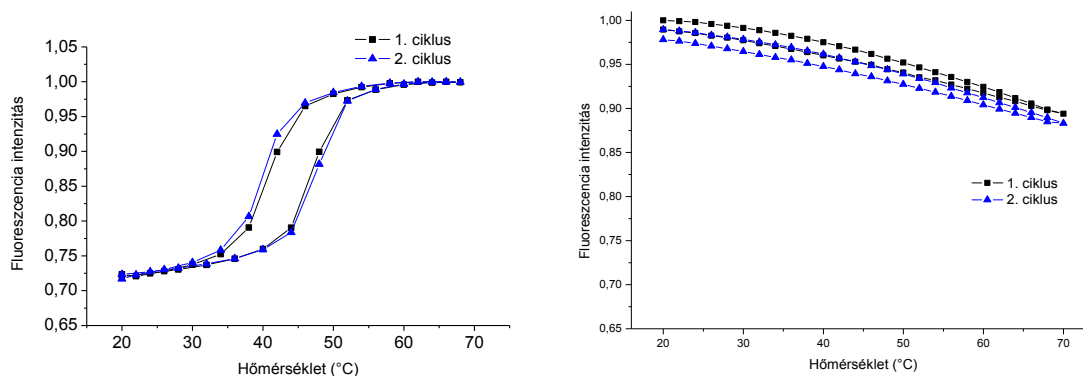

így a további vizsgálatok elvégzése feleslegessé vált ezeken a mintákon. A vizsgálat segített beállítani azt a pH értéket, melynél a $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ nanorészecskék nem oxidálódtak a vizes cellulóz szuszpenzió jelenlétében. Emellett vizsgáltam a szárítási hőmérséklet hatását, és a minta homogenitását. A $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ nanorészecskék pH=5 körüli cellulóz szuszpenzióhoz adva, 95 °C-os szárítás során sem oxidálódtak. A $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ tartamú minta esetén pH=3 értéket aszkorbinsavval beállítva, az SCO anyag oxidációja megakadályozható volt. A szárítás azonban csak szobahőmérsékleten, vákuumban végezhető. A $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ tartalmú minta etanolos cellulóz szuszpenzióhoz adva nem oxidálódott. A szárítás vákuumban történt.

A spin átmenet közben történő szerkezeti változást optikai változás követi. Ezt az optikai változást kihasználva állítottam elő termokróm és fotokróm kompozitokat. Az optikai reflektancia változás mérése során kirajzolódó termál hiszterézis hurok a spin átmenet folyamatát jellemzi mind a por, a nanorészecskék, mind pedig a kompozit esetén. Általánosan elmondható, hogy a kompozitok $T_{1/2\uparrow}$ és $T_{1/2\downarrow}$ értéke magasabb a komplexnél, ha a spin átmenet a szobahőmérséklettől távol történik. Ezt feltehetően a cellulóz jó hőszigetelő tulajdonsága eredményezi. A kriosztát a mintával érintkező felületet melegíti, a mérést azonban ellenkező felületen végeztem. Ezért a kriosztát által regisztrált hőmérséklet magasabb, ez azonban valószínűleg nem a spin átmenet hőmérsékleti, hanem időbeli csúszását mutatja. Mindennek ellenére a kompozitok termál hiszterézis hurka jól összehasonlítható a kontrol mintákéval. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ kompozit esetén a hiszterézis hurok szélessége 30°C, a kontrol minta esetén pedig 32°C volt. A minta tehát jól megtartotta a bistabil tulajdonságát. A belőle előállított termék ezt a tulajdonságot kihasználva akár memória eszközként is funkcionálhat, hiszen jól elkülöníthető optikai választ ad a hőmérséklet egy bizonyos tartományában. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozit optikai reflektancia görbéje megtartotta a $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ komplexre jellemző hirtelen átmenetet. A hiszterézis hurok szélessége nem változott. A kompozit rendkívül hatékonyan megőrizte a komplexre jellemző tulajdonságokat. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{hptrz})_3]\text{OTs}_2$ kompozit színváltozását vizsgálva a SCO vegyületre jellemző keskeny hiszterézis hurok rajzolódott ki, az átmenet hirtelen következett be.

Az optikai reflektancia szélső értékei közti eltérés vizsgálatából látható, hogy a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ kompozit színváltozása közel azonos a kontrol mintával. Ebből arra következtettem, hogy az SCO anyag (itt színező anyag) színező képességét közel maximálisan kihasználtam, tehát nincs szükség nagyobb mennyiség

adszorbeálására a rostokon. Ettől eltérő eredményt kaptam a cellulóz/[Fe(NH₂trz)₃]Br₂ kompozitnál. Az optikai reflektancia változás a kompozit esetén jóval kisebb mértékű, mint a [Fe(NH₂trz)₃]Br₂ por vizsgálatokor mért változás. Ezt egyrészt az okozhatta, hogy a kompozit T_{1/2}↑ értéke 2°C-kal alacsonyabb volt, ezért a minta vizsgálatát alacsonyabb hőmérsékletre kellett volna végezni, így a kiindulási lila szín telítettsége vélhetően nagyobb lett volna. Az alkalmazott kriosztát típus azonban ezt nem tette lehetővé. Másrészt nem értem el a színező anyag maximális színező képességét. Ennek érdekében vagy több [Fe(NH₂trz)₃]Br₂ mikrorészecskét kellett volna adszorbeálnom a rostokon. Ez azonban a lap szilárdságának csökkenéséhez vezetett volna. Vagy a por hatékonyabb diszpergálásával a rostok felületének nagyobb arányú fedését kellett volna biztosítani. (Ezt később megvalósítottam, a szintézist követő azonnali adszorpcióval.) A cellulóz/[Fe(hptrz)₃]OTs₂ kompozit minta vizsgálata hozta a legjelentősebb, 25%-os, optikai reflektancia változást. Ez meglepő eredmény, hiszen a vizsgált minták közül ez tartalmazta a legkisebb mennyiségű vas(II)-triazol alapú polimert. A jelenség azzal magyarázható, hogy a nano méretű részecskék hatékonyabban borították be a rostok felületét. Emellett a felfűtés során a részecskék kifehéredése növelte a minta fehérségét, így növelte a minimum és maximum értékek közti eltérést.

A fluorofór tartalmú [Fe(hptrz)₃]OTs₂ nanorészecskéket tartalmazó linter cellulóz minta és az akridin narancssal módosított linter cellulóz minta fluoreszcencia intenzitásának termikus változása fűtési és hűtési módban, két termikus ciklusban

A vas(II)-triazol alapú polimerek a hőmérsékletváltozás hatására bekövetkező elektronikus változásuk révén képesek voltak modulálni a közvetlen környezetükben elhelyezkedő fluoreszcens festék molekulák foton kibocsátását. Az így kialakított társított anyag termofluoreszcenciára képes. A fluoreszcens SCO anyagok felhasználásával olyan kompozitokat állítottam elő, melyek felhasználhatók lehetnek a hamisítás elleni védelemben. A fluoreszcencia intenzitás változás által leírt görbe követte a spin átmenetet, így az optikai reflektancia változást. A cellulóz/[Fe(Htrz)₂(trz)]BF₄+Py-

CH=N-PTS kompozitra erőteljes fotohalványodás volt jellemző, a hiszterézis hurok széles, 38 °C, amely kontrol minta esetén 40°C volt. A cellulóz/[Fe(hptrz)₃]OTs₂ kompozit vizsgálatakor az anyagra jellemző 6°C hiszterézis hurok szélességet mértem. A görbe lefutása hirtelen változást mutatott. Fontos megjegyezni, hogy az amúgy kismértékű fotohalványodást mutató akridin naracs fluoreszcens festék a kompozitban nem mutatta a jelenséget. Ezzel a kompozit által biztosított környezet feltehetően növeli a molekula élettartamát. A fluoreszcencia intenzitás változás mindkét anyag esetén nagyobb mértékű volt, mint az optikai reflektancia változás. A cellulóz/[Fe(Htrz)₂(trz)]BF₄+Py-CH=N-PTS kompozitnál és a cellulóz/[Fe(hptrz)₃]OTs₂ kompozitnál is közel 30%.

Tézisek

- 1) Megállapítottam, hogy a SCO részecskék szintézisét követő, cellulóz rostokon történő adszorbeálás megakadályozza a nagyobb részecske aggregátumok kialakulását. A cellulóz nem csak megköti, hanem kontrolálja a részecskék növekedését a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ és a $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ mikrorészecskék esetén. A kialakult szerkezet a részecskék homogén eloszlását eredményezi a rostok felületén. Az részecske méret fenntartás az aggregálódás megakadályozásával a rostok felületének jobb fedéséhez vezet, mely biztosítja, hogy a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ kompozit színének telítettség közel megegyezzen a $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ részecskék színével.
- 2) Megállapítottam, hogy a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozit 220 °C-ig stabil. A termogravimetriai vizsgálat során tapasztalt tömeg csökkenés a részecskék katalitikus szennyező hatása okozza. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ kompozit esetén ugyanez a jelenség nem figyelhető meg. A bór atom jelenléte gátolja a folyamatot. A cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{Htrz})_2(\text{trz})]\text{BF}_4$ 270 °C-ig stabil.
- 3) Megállapítottam, hogy a cellulóz/akridin narancs mintánál, a cellulóz jelenléte a hőmérsékletváltozás következtében nem modulálja a fluoreszcens anyag fluoreszcencia intenzitását. Tehát a cellulóz/SCO/fluorofór rendszerrel tapasztalható modulációt az SCO anyag spin átmenete hozza létre.
- 4) Megállapítottam az optikai reflektancia és fluoreszcencia intenzitás vizsgálatok segítségével, hogy a SCO részecskékre jellemző spin átmenet által kialakított termál hiszterézis görbéket a cellulóz jelenléte nem befolyásolja. A hiszterézis hurok jól megfigyelhető mind a részecskék mind pedig a kompozitok vizsgálatakor, szélességük közel azonos, eltolódásuk maximálisan 2°C.
- 5) Igazoltam a Raman spektrum vizsgálatával, hogy a cellulóz/ $[\text{Fe}(\text{NH}_2\text{trz})_3]\text{Br}_2$ kompozit fotokróom tulajdonsággal rendelkezik. A cellulóz alapú rendszerben azonban a részecskék HS állapotba történő gerjesztéséhez nagyobb teljesítményű lézerre van szükség, mint a szabad részecskék gerjesztéséhez.

Publikációs munkáim

Veronika Nagy, Iurii Suleimanov, Gábor Molnár, Lionel Salmon, Azzedine Bousseksou, Levente Csóka (2015). Cellulose - spin crossover particle composite papers with reverse printing performance: A proof of concept (benyújtva)

Nagy Veronika, Halász Katalin, Carayon Marie-Thèrese, Gural'skiy Il'ya A, Tricard Simon, Molnár Gábor, Bousseksou Azzedine, Salmon Lionel, Csóka Levente (2014). Cellulose fiber nanocomposites displaying spin-crossover properties. *Colloids and Surfaces A Physicochemical and Engineering Aspects* **456**: pp. 35-40. Folyóiratcikk/Szakcikk/Tudományos

Veronika Nagy, Katalin Halász, Levente Csóka, Marie-Thèrese Carayon, Gábor Molnár, Azzedine Bousseksou, Lionel Salmon (2014). Responsive Cellulose fiber based Nanocomposite Using Spin Crossover Nanomaterial. *Tavaszi Szél 2014 Konferencia Kiadvány*. Konferencia helye, ideje: Debrecen (Debreceni Egyetem), Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. (Doktoranduszok Országos Szövetsége) pp.1-12 (elfogadva)

Veronika Nagy, Katalin Halász, Levente Csóka, Marie-Thèrese Carayon, Gábor Molnár, Azzedine Bousseksou, Lionel Salmon(2014). Adsorption of spin crossover nanoparticles on cellulose fiber's surfaces. In: Neményi Miklós, Varga László, Facskó Ferenc, Lőrincz Ildikó (szerk.). *I. Innovation in Science - Doctoral Student Conference 2014: eBook of Abstracts*. 207 p. Konferencia helye, ideje: Szeged, Magyarország, 2014.05.02-2014.05.03. (Doktoranduszok Országos Szövetsége, Biológiai és Kémiai Tudományok Osztálya) Magyar Kémikusok Egyesülete, 2014. pp. 55-56. (ISBN:978-963-9970-52-6) Könyvrészlet/Absztrakt/Tudományos

Nagy Veronika(2014). Fém részecskékkel módosított linter cellulóz lapok előállítása és vizsgálata. Nyugat-magyarországi Egyetem, Cziráki József Faanyagtudomány és Technológiák Doktori Iskola, 2014.09.30. Szeminárium

Nagy Veronika, Bozanic Dušan K, Dimitrijevic-Brankovic Suzana, Luyt Adriaan S, Grozdits George, Djokovic Vladimir, Csóka Levente (2013). Viscoelastic properties and antimicrobial activity of cellulose fiber sheets impregnated with Ag nanoparticles. In: Neményi Miklós, Varga László, Facskó Ferenc, Lőrincz Ildikó (szerk.). *"Science for Sustainability" International Scientific Conference for PhD Students*. 414 p. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2013.03.19-2013.03.20. (Nyugat-Magyarországi Egyetem) Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 2013. pp. 87-93. (ISBN:978 963 334 103 2) Könyvrészlet/Konferenciaközlemény/Tudományos

L Csoka, D.K. Bozanic, V. Nagy, S. Dimitrijevic-Brankovic, A.S. Luyt, G. Grozdits, V. Djokovic (2012). Viscoelastic properties and antimicrobial activity of cellulose fiber sheets impregnated with Ag nanoparticles. *Carbohydrate Polymers* 90:(2) pp. 1139-1146.

L Csoka, V Nagy, G Grozdits, S Dimitrijevic-Brankovic, DK Bozanic, V Djokovic (2010). Mechanical behavior of recycled cellulose fibers modified by silver nanoparticles. *International Conference on Nanotechnology for the Forest Products Industry*, Konferencia helye, ideje: Espoo, Finnország, 2010.09.27-2010.09.29. TAPPI&FPS, Poszter Egyéb/Nem besorolt/Tudományos